

Hulpmiddelen voor een sterke lokale democratie

Als burger elkaar buiten hun eigen bubbel ontmoeten, vaker zien dat er andere visies op het goede leven bestaan, kan dat de democratie versterken. Met elkaar in gesprek gaan en blijven over wat we belangrijk vinden is essentieel.

Daarom vindt de LDC dat het bevorderen van de democratische dialoog een wezenlijk onderdeel is van het versterken van de (lokale) democratie.

Deze dialogen vinden overal en nergens plaats. Soms tussen twee mensen in de voetbalkantine, dan weer in een groot theater. Dan weer tijdens een potje klaver jas in het buurthuis of in een kringgesprek op school.

De bibliotheken hebben hierin een belangrijke positie omdat zij de opdracht hebben om burgerschap te bevorderen.

In dit overzicht tref je handvatten als je zo'n dialoog zou willen organiseren. Het zijn toolkits, methodes, en achtergrondstukken die je kunnen inspireren. Mis je bronnen of voorbeelden die jou hebben geïnspireerd, laat het ons weten.

Toolkits & Inspiratiegidsen

Toolkit Jongeren en Dialoog – Movisie

Link: <https://www.movisie.nl/tool/tools-dialoog-jongeren>

Van wie: Movisie

Voor wie: Jongerenwerkers, gemeenten, scholen

Doel en meerwaarde: Praktische werkvormen om jongeren te betrekken bij maatschappelijke thema's. Helpt om vertrouwen op te bouwen en ruimte te maken voor hun stem in lokale besluitvorming.

Toolkit Burgerschap in de Bibliotheek – Probiblio

Link: <https://www.probiblio.nl/toolkit-activiteiten-rond-burgerschap-in-de-bibliotheek/>

Van wie: Probiblio

Voor wie: Bibliotheken en educatieprofessionals

Doel en meerwaarde: Inspiratie en draaiboeken om bezoekers op een toegankelijke manier te betrekken bij democratie en burgerschap.

Toolkit Democratie – Swollwacht

Link: <https://www.swollwacht.nl/toolkitdemocratie>

Van wie: Lokale partij Swollwacht (Zwolle)

Voor wie: Bewoners, lokale politici, raadsleden

Doel en meerwaarde: Een praktische gids waarmee inwoners leren hoe ze invloed kunnen uitoefenen en politiek dichterbij de burger komt.

Inspiratiegids Democratie & Burgerschap – Rijnbrink

Link: https://www.rijnbrink.nl/wp-content/uploads/2021/09/Inspiratiegids_-_programmeren_rond_democratie_DEF_klein.pdf

Van wie: Rijnbrink

Voor wie: Bibliotheken in Gelderland en Overijssel

Doel en meerwaarde: Ideeën en formats om programma's rond democratie en burgerschap te ontwikkelen, met nadruk op ontmoeting en gesprek.

Inspiratiegids Democratie & Burgerschap – Cubiss

Link: <https://www.cubiss.nl/sites/default/files/2025-01/Inspiratiegids%20democratie%20en%20burgerschap.pdf>

Van wie: Cubiss

Voor wie: Bibliotheken in Brabant en Limburg

Doel en meerwaarde: Overzicht van werkvormen en projecten die bijdragen aan bewustwording over democratie, samenleven en mediawijsheid.

Toolkit Debatten Organiseren – Probiblio

Link: <https://www.probiblio.nl/wp-content/uploads/2023/10/Toolkit-Debatten-organiseren-in-de-Bibliotheek-juni-2018.pdf>

Van wie: Probiblio

Voor wie: Bibliotheken, debatcentra, lokale organisaties

Doel en meerwaarde: Draaiboeken, tips en formats voor het organiseren van een goed debat of gespreksavond.

Handreiking Debatten en Bijeenkomsten – ProDemos

Link: https://prodemos.nl/app/uploads/2022/12/ProDemos-Handreikingen_Debatten-en-bijeenkomsten-210-x-297-mm.pdf

Van wie: ProDemos – Huis voor Democratie en Rechtsstaat

Voor wie: Gemeenten, bibliotheken, maatschappelijke organisaties

Doel en meerwaarde: Praktische richtlijnen voor het organiseren van publieke gesprekken over democratie en rechtsstaat.

Welkom in ons Buurthuis – Sociaal Werk Nederland

Link: <https://sociaalwerknederland.nl/wp-content/uploads/wpallimport/files/562b199a7984281eb11e38900634806e934ca09a.pdf>

Van wie: Sociaal Werk Nederland

Voor wie: Buurtwerkers en sociaal professionals

Doel en meerwaarde: Een handreiking voor ontmoetingsplekken die dialoog en betrokkenheid in

buurten stimuleren.

Publieke Dialogen – Kennistool

Link: <https://kennistool.publiekedialogen.nl>

Van wie: Ministerie van BZK en Netwerk Publieke Dialoog

Voor wie: Overheden en professionals in participatie

Doel en meerwaarde: Een interactieve kennisbank met methoden en cases voor het voeren van betekenisvolle publieke dialogen.

De Democratische Code – Probiblio

Link: <https://www.probiblio.nl/wp-content/uploads/2025/01/De-Democratische-Code.pdf>

Van wie: Probiblio

Voor wie: Bibliotheken, gemeenten, maatschappelijke organisaties

Doel en meerwaarde: Een moreel kompas voor het organiseren van gesprekken en activiteiten die recht doen aan verschillende perspectieven.

Gemeentelijke Voorbeeldstukken – Gouda

Link: <https://gouda.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/41721fe6-f328-414d-bcd6-bd2a95c5901a>

Van wie: Gemeente Gouda

Voor wie: Raadsleden en beleidsmakers

Doel en meerwaarde: Een voorbeeld van transparante besluitvorming en verslaglegging rondom participatie.

Methodes

Deep Canvassing

Link: <https://deepcanvassing.nl>

Van wie: Stichting Deep Canvassing Nederland

Voor wie: Gemeenten, campagnevoerders, buurtteams

Doel en meerwaarde: Gespreksmethode waarin luisteren, begrip en persoonlijke verhalen centraal staan om polarisatie te doorbreken.

Luistercampagne

Link: <https://luistercampagne.nl>

Van wie: Stichting De Luistercampagne

Voor wie: Actieve bewoners en organisaties

Doel en meerwaarde: Manieren om via huis-aan-huisgesprekken empathie en gemeenschapsgevoel in buurten te versterken.

Plekberaad – Ministerie van de Toekomst

Link: <https://ministerievandetoekomst.nl/plekberaad/>

Van wie: Ministerie van de Toekomst

Voor wie: Lokale overheden en bewonersinitiatieven

Doel en meerwaarde: Een methode om inwoners uit te nodigen voor gezamenlijke besluitvorming over maatschappelijke vraagstukken.

Gesprek met je burens – LSA Bewoners

Link: <https://www.lsabewoners.nl/buurtbewoners-verbinden/een-gesprek-met-je-buren/>

Van wie: Landelijk Samenwerkingsverband Actieve Bewoners (LSA)

Voor wie: Bewonersgroepen en wijkinitiatieven

Doel en meerwaarde: Inspiratie en hulpmiddelen om op kleine schaal met elkaar in gesprek te gaan over de toekomst van de buurt.

Wijkwaarden – Werkplaatsen Sociaal Domein

Link: <https://www.werkplaatsensociaaldomein.nl/nieuws/gesprek-met-bewoners-met-de-wijkwaarden-kaarten>

Van wie: Werkplaatsen Sociaal Domein

Voor wie: Gemeenten en sociaal werkers

Doel en meerwaarde: Kaartenset en methodiek om waarden in een wijkgesprek bespreekbaar te maken.

Democratic Fitness – Bureau Burgerberaad

Link: <https://www.bureauburgerberaad.nl/soorten-trainingen/democratie-fitness>

Van wie: Bureau Burgerberaad

Voor wie: Beleidsmakers, burgers, organisaties

Doel en meerwaarde: Training waarin deelnemers oefenen met democratische vaardigheden zoals luisteren, afwegen en besluiten.

De Kracht van Dialoog – Avans Hogeschool

Link: <https://www.avans.nl/studeren/opleidingen/de-kracht-van-dialoog/deeltijd>

Van wie: Avans Hogeschool

Voor wie: Professionals in het sociaal domein en onderwijs

Doel en meerwaarde: Leren hoe dialoog bijdraagt aan inclusieve besluitvorming en beter wederzijds begrip.

Verder lezen

Denken over Democratie in Dialogen – Hogeschool van Amsterdam

Link: <https://research.hva.nl/en/publications/denken-over-democratie-in-dialogen-aanknopingspunten-uit-het-filo>

Reflectie op de filosofische en praktische dimensies van democratische dialoog.

Kijkwijzer Democratische Dialoog – Vlaams Instituut Gezond Leven

Link: <https://www.gezondleven.be/files/Gezonde-school/Mentaal-welbevinden/Kijkwijzer-Democratische-Dialoog.pdf>

Praktische checklist om te bepalen of een dialoog inclusief, veilig en effectief is.

Van vergrootglas naar panorama – Montesquieu Instituut

Link: https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vmkbw3j0txr/nieuws/van_vergrootglas_naar_panorama

Essay over het verbreden van de blik op democratie: van incident naar systeem.

Het geheim van diepe democratie – De Correspondent

Link: <https://decorrespondent.nl/8484/het-geheim-van-diepe-democratie-luister-even-goed-naar-de-minderheid-als-naar-de-meerderheid/22ba0a9c-e771-0422-30a0-83a07748a335>

Artikel over het belang van luisteren naar minderheden in besluitvorming.

Democratie Fitness – Publiek Denken

Link: <https://publiekdenken.nl/opinie/democratie-fitness/>

Een opiniestuk over hoe democratie als vaardigheid geoefend kan worden.

Lokale voorbeelden

Demodialoog een club uit Rotterdam

link: <https://www.demodialoog.nl/>

Leidse Gesprekken – Lokale Pool Gespreksleiders

Link: <https://leidsegesprekken.nl>

Van wie: Leidse Gesprekken

Voor wie: Gemeenten en bewoners

Doel en meerwaarde: Inspirerend voorbeeld van een lokale pool van gespreksleiders die wijkgesprekken professioneel begeleiden.

Cursussen en opleidingen

Cursus Gesprekstechnieken

Link: <https://gesprekstechnieken.com/cursus-gesprekstechnieken>

Van wie: Gesprekstechnieken.com

Voor wie: Iedereen die zijn/haar/diens gespreksvaardigheden wil versterken

Doel en meerwaarde: Praktische training om met meer vertrouwen en begrip gesprekken te voeren, ook over gevoelige thema's.

Deep Democracy – ICM Opleidingen

Link: <https://www.icm.nl/opleidingen-en-trainingen/leiderschap-en-management/deep-democracy>

Van wie: ICM

Voor wie: Leidinggevenden, facilitators, adviseurs

Doel en meerwaarde: Methode om tegenstemmen te benutten in besluitvorming. Gericht op inclusie en collectieve intelligentie.

Deep Listening – LuisterLef

Link: <https://www.luisterlef.nl/deep-listening>

Van wie: LuisterLef

Voor wie: Coaches, gespreksleiders, bewonersinitiatieven

Doel en meerwaarde: Training in aandachtig luisteren, stiltes toelaten en écht horen wat de ander zegt.

Dialogen Ontwerpen – DoeDemocratie.nu

Link: <https://www.doedemocratie.nu/diensten/>

Van wie: DoeDemocratie.nu

Voor wie: Overheden, ontwerpers, participatieprofessionals

Doel en meerwaarde: Begeleiding en training in het ontwerpen van betekenisvolle dialogen op lokaal niveau.

Relevant Gesprek – Trainingen

Link: <https://relevantgesprek.nl/trainingen/>

Van wie: Relevant Gesprek

Voor wie: Organisaties en gemeenten

Doel en meerwaarde: Training in gespreksontwerp en gespreksleiding om maatschappelijke dialoog te versterken.